

Il-lusz-trál-ta Kass Já-nos

Orosz István

Fölpattan a lúd hátára a kerek arcú kislegény, átöleli a nyakát és repül, repül vele a végételenbe. Tudtam már olvasni, szótárolva és hangosan, el is olvastam mindent, elejétől végéig, még olyan komplikált dolgokat is, hogy il-lusz-trál-ta Kass Já-nos. Édesanyám szerint ez a furcsa szó azt jelentette, hogy a libát és a kisfiút egy Kass János nevű bácsi rajzolta le, akit látott is Szegeden, amikor még gyerekek voltak. Még valami olyasmit is mondott, hogy a fiúcska nevét – Nils Holgerson – nem is olyan betűvel kell mondani, ahogy Sárika néni tanította az iskolában, de ez már nem különösebben érdekelt. Őt, Kass Jánost próbáltam elképzelni, láttam magam előtt, ahogy repülni tanítja a libáit, köröz velük a szputnyikok között (az én rajzaimon akkoriban csak szovjet holdrakéták és szputnyikok röpködtek), nem is kapaszkodik, úgy száll, elengedett kézzel, ahogy a nagyfiúk bicikliznek, mert közben rajzol, rajzol mind a két kezével, jobbal, ahogy én szoktam, és ballal, ahogy csak anyukám tud s talán a szegediek, ontja az il-lusz-trá-ci-ókat és elereszti őket a szélben.

Generációk nőttek föl ezeken a rajzokon, még ha nem is mindenki tudta, hogy amikor olvasókönyveket és versesköteteket, antológiákat és

történelmi regényeket lapozgatott, Kass-képek tették teljesebbé az élményt. Az ötvenes-hatvanas években a képzőművészek legjobbjai, talán a szocreál-munkaverse nyek elől menekülvén a könyvművészet világába, igazi illusztrációs aranykort teremtettek. Hintz, Würtz, Reich, Szász, Kass... ma már múlt időben kopognak a szavak.

Amikor az Iparművészeti Főiskolára kerülvén először találkoztunk, már ismertem plakát- és bélyegterveit, amikor rajzfilmmel kezdtem foglalkozni, már tudtam, hogy az első európai computeranimációs film, a John Halással együtt forgatott Dilemma az ő tervei alapján készült, kiállításain járván láthattam plasztikáit, festményeit, közös nyomdászbarátunk műhelyében belelapozhattam önálló rézkarcaiba, és legutoljára, már felnőttként megismerhettem az írásait is. „Ma a művész ismét hasonló a reneszánsz mesterekhez. A kornak ilyen vagy olyan formában szüksége van rá. Mindenhez kell értenie, mindenről kell tudnia. A tudomány egyre inkább specializálódik és csak részterületeket képes átfogni. A művésznek mindent látnia kell és fel kell készülnie minden feladatra Leonardóhoz hasonlóan.”

Naiv szándék fél évezreddel Leonardo után reneszánsz

eszmények szerint élni? Kass megpróbálta. Nem csak alkotóként, tanárként is teljes a pálya. Maga volt a kulturális kontinuitás. Magától értetődő természetességgel mesélte tovább, amit Mórától, Móricztól, Kassáktól hallott Buday, Vasarely, Szalay társaságában tapasztalt. Ablak volt a világra, Kass-rajzokon át üzent haza Faludy György és Határ Győző, s olykor úgy éreztük, kézsorításával Dürer és Gutenberg keze melegét adta tovább a tanítványoknak. Valójában sosem voltam Kass-tanítvány, az Iparművészetin a feleségem, Keresztes Dóra évfolyamát tanította, de talán azért, mert sokat látott az osztályban, valahogy mégis tanítvánnyá fogadott. Hivatalossá akkor vált az adoptálás, amikor a szegedi Kass Galéria „Tanítványok” című tárlatorozatára engem is meghívott, meg persze a nevezetes János napi összejövetelekre. Számon tartotta mindegyik diákját, bennünket is, utoljára talán épp akkor mozdult ki hazulról, amikor néhány hete eljött a kiállításunk megnyitójára. Nézegetem az utolsó fényképet, Vera küldte, Janó kezében vörösbőr... Jánosáldás?... mögötte a galéria falán a képeim. Il-lusz-trá-ci-ók. Az egyiken egy kerek arcú kislegény mádárhátton repül, repül, repül, ... szeli által a végtelent.